

Üheteistkümmes rahvusvaheline lingvistikaolümpiaad

Manchester (Suurbritannia), 22.–26. juuli 2013

Individuaalvõistluse ülesanded

Ärge kirjutage ülesandeid ümber. Lahendage iga ülesanne eraldi lehel (lehtedel). Kirjutage lahendatava ülesande number, oma koha number ja nimi igale ülesande lahenduse lehele eraldi. Ainult sel juhul on Teie tulemuste täpne arvestus garanteeritud.

Põhjendage iga vastust. Täiesti õigeid, kuid põhjenduseeta vastuseid hinnatakse madalalt.

Ülesanne nr 1 (20 punkti). Antud on sõnad yidiny keeles ning nende eestikeelsed tõlked:

guda:ga	koer	gudagabi	teine koer
bupa	naine	gaʒagimba:m	valgelt mehelt
wagu:ʒa	mees	bijʒi:ngu	vapsiku jaoks
muyubara	võõras	bimbi:n	isa (<i>omastav</i>)
gaʒagimba:gu	valge mehe jaoks	muʒam	ema
bamagimbal	ilma inimeseta	bijʒi:nmu	vapsikult
bama:gu	inimese jaoks	maʒu:rbi	teine konn
bimbi:bi	teine isa	bupagimbal	ilma naiseta
mularigu	pühitsetud mehe jaoks	baʒigalni	kilpkonna (<i>omastav</i>)
mularini	pühitsetud mehe (<i>omastav</i>)	ʒudu:lumuʒay	tuviga
bupa:m	naiselt		

Märk „:” näitab, et eelnev täishäälik on pikk.

(a) Märkige pikad täishäälikud (kui neid on): **mugaʒumu** kalavõrgult
waʒalgu bumerangi jaoks

(b) Märkige pikad täishäälikud (kui neid on) ja tõlkige eesti keelde:
baman, bupabi, maʒurmuʒay, muʒamni.

(c) Tõlkige yidiny keelde:
võõra (*omastav*), kalavõrgu jaoks, isa, konnalt,
ilma meheta, tuvi (*omastav*), kilpkonn, ilma bumerangita.

⚠ Yidiny keel kuulub pama-njunga keelte hulka. Seda räägib umbes 150 inimest Queenslandi osariigis Austraalias. **ʒ, ŋ, ɲ, ʈ** on kaashäälikud. —*Božidar Božanov, Ivan Deržanski*

Ülesanne nr 2 (20 punkti). Antud on sõnad tundrajukagiiri keeles ning nende eestikeelsed tõlked suvalises järjekorras:

ilennime, joqonnime, saancohoje, johudawur, ilenlegul, cireme, johul, aariinmøŋer, joqodile, møŋer, ciremennime, joqoncohoje, saadoŋoj, uoduo, oŋoj, aariinjohul, uodawur, joqol

püssilask, puust karp, nina, lind, jakuudi nuga, hirvesööt,
kott, vintpüssi summuti, hobune, ninakast, puust maja, lapselaps,
kõu, jakuut, häll, hirvekari, puust nuga, pesa

(a) Leidke õiged vasted.

(b) Sõna *ewce* tähendus on 'ots, teravik'. Tõlkige eesti keelde:

aarii, aariidoŋoj, ciremedawur, ile, johudewce, legul, saal, saannime, uo.

Kahel nendest sõnadest on sama tähendus kui kahel ülevalpool antud sõnadest.

(c) Sõna *cuo* tähendus on 'raud'. Tõlkige jukagiiri keelde:

raudlind, norskamine, noatera ots, moonakott.

Kui sa ei ole kindel, kuidas mõnda sõna tõlkida, selgita miks.

⚠ Tundrajukagiiri keel on ühe väikese kogukonnas keel Kirde-Siberis. Seda räägib ainult mõnitosin, enamuses vanemat inimest, sest paljud jukagiirid on võtnud üle vene või mõne teise neist suurearvilisema ja sageli tehniliselt arenenuma naaberrahva (nagu jakuudid) keele.

Ninakast on seade kaitsmaks nina külma eest.

—*Ivan Deržanski*

Ülesanne nr 3 (20 punkti). Antud on sõnad ja sõnaühendid pirahani keeles ja nende hääldus igapäevases kõnes (lihtsustatud transkriptsioonis):

<i>bagiai baabi</i>	ba.gia. ¹ baa.bi	kehv varas
<i>bahoigatoi</i>	ba.hoi.ga. ¹ toi	sig
<i>bahoigatoi baihiigi</i>	ba. ₂ hoi.ga.to.bai. ¹ hii.gi	aeglane sig
<i>giopai</i>	gio. ¹ pai	koer
<i>giopai hoigi</i>	gio.pa. ¹ hoi.gi	räpane koer
<i>giopai sabi</i>	gio.pa. ¹ sa.bi	vihane koer
<i>giopai xaibogi</i>	₂ gio.pa. ¹ ai.bo.gi	kiire koer
<i>hixi</i>	hi. ¹ ?i	rott
<i>hixi xitaixi</i>	hi.? ¹ ii. ¹ tai.? ¹ i	raske rott
<i>kagahoaogii toio</i>	ka.ga.ho.ao.gi.to. ¹ io	vana papaia
<i>kagaihiiai</i>	ka. ¹ gai.hi.ai	jaaguar
<i>kagaihiiai baagiso</i>	ka.gai. ₂ hia. ¹ baa.gi.so	palju jaaguare
<i>kagaihiiai xaibogi</i>	ka.gai. ₂ hia. ¹ ai.bo.gi	kiire jaaguar
<i>kagihii</i>	ka.gi. ¹ hi	herilane
<i>kahai baihiigi</i>	ka. ₂ ha.bai. ¹ hii.gi	aeglane nool
<i>kaibai xogiai</i>	kai. ¹ bao.gi.ai	suur ahv
<i>kaoaibogi</i>	kao. ¹ ai.bo.gi	džunglivaim
<i>kaoaibogi sabi</i>	kao.ai.bo.gi. ¹ sa.bi	vihane džunglivaim
<i>koxopa</i>	ko.? ¹ o. ¹ pa	kõht
<i>piahaogixisoaiipi</i>	pia.hao.gi.? ¹ i.so. ¹ ai.pi	banaan küpsetamiseks
<i>poogaihiiai</i>	poo. ¹ gai.hi.ai	banaan
<i>tagasaga</i>	ta.ga. ¹ sa.ga	matšeete
<i>xabagi</i>	¹ ?a.ba.gi	tuukan
<i>xabagi giisai</i>	?a.ba.gi.gii. ¹ sai	see tuukan
<i>xagai</i>	?a. ¹ gai	kõver
<i>xaogii</i>	¹ ?ao.gii	võõramaine naine
<i>xibogi</i>	¹ ?i.bo.gi	piim
<i>xiga</i>	¹ ?i.ga	kõva
<i>xiaapisi</i>	?ii. ¹ aa.pi.si	varrukas
<i>xisipoai</i>	?i.si.po. ¹ ai	tiib
<i>xisitai xagai</i>	?i.si. ¹ taa.gai	kõver sulg
<i>xisoobai</i>	?i. ¹ soo.bai	saarmas
<i>xogiai</i>	?o.gi. ¹ ai	suur

tuukan

Pange kirja, kuidas alljärgnevat sõnu ja sõnaühendeid hääldatakse:

<i>xaaibi</i>	õhuke	<i>bigi</i>	maapind	<i>poogaihiiai toio</i>	vana banaan
<i>xaapisi</i>	käsivars	<i>kagahoaogii</i>	papaia	<i>xabagi kapioxio</i>	teine tuukan
<i>xitiixisi</i>	kala	<i>kaibai</i>	ahv	<i>xabagi xogiai</i>	suur tuukan
		<i>kapiigaiitooi</i>	pliiats		

⚠ Pirahani keel on isoleeritud pirahani rahva põline keel Brasiilias Amazonases. See on viimane allesjäänud keel mura keelkonnast.

[ʔ] on kaashäälik (nn larüngaalklusiil ehk kõrisulghäälik, võrukeelne *q*). [h] = *h* sõnas *hobune*. Märk „.” näitab silbipiire. Märk „¹” silbi ees näitab pearõhku. Märk „₂” silbi ees näitab kaasrõhku (juhul, kui sõnas see on).
—Arturs Semenuks

Ülesanne nr 4 (20 punkti). Antud on laused muna keeles ning nende eestikeelsed tõlked:

1. *murihino andoandoke dofoni we molo.*
Ahvi õpilased ronivad mäe otsa.
2. *lambuku nakumodoho.*
Minu maja on kaugel (*tulevik*).
3. *lambuhindo lagahi nofanaka.*
Sipelgate majad on soojad.
4. *lagahino damumaa kaleino robhine.*
Tema sipelgad söövad naise banaani (*tulevik*).
5. *a dhini nofumaa ndokehiku.*
Deemon sööb minu ahve.
6. *robhineno naghumoli lambuno adhiadhini.*
Tema naine ostab Deemoni maja (*tulevik*).
7. *a kontuhi namanaka.*
Kivid on soojad (*tulevik*).
8. *a robhinehi dakumala we andoandoke.*
Naised lähevad Ahvi juurde (*tulevik*).
9. *a murihi dosuli we lambuhi.*
Õpilased tulevad majade juurde tagasi.
10. *lagahino muriku dokodoho.*
Minu õpilase sipelgad on kaugel.
11. *adhiadhini nododo molondo.*
Deemon lõikab nende mäge.

(a) Tõlkige eesti keelde:

12. *andoandoke nogholi lagahiku.*
13. *a dhinihi dasumuli we murindo robhinehi.*

(b) Tõlkige muna keelde:

14. Sipelgas ronib õpilase kivi otsa (*tulevik*).
15. Sipelgad lähevad Deemoni juurde.
16. Minu naiste ahvid lõikavad minu banaane (*tulevik*).
17. Ahvi mäed on kaugel.

⚠ Muna keel kuulub austroneesia keelte hulka. Seda räägib umbes 300 000 inimest Indoneesias.

Allajoonitud nimed kuuluvad muinasjututegelastele.

—Ksenija Giljarova

Ülesanne nr 5 (20 punkti). Carnegie Melloni Ülikoolis (Pittsburgh, USA) viidi 2010. aastal läbi rida eksperimente, mille käigus näidati vabatahtlikele kõigepealt mõningaid inglisekeelseid sõnu, samal ajal kui nende aju erinevates piirkondades mõõdeti ajutegevust. Seejärel paluti vabatahtlikel mõelda mõnedele teistele sõnadele eelnevalt koostatud 60-sõnalisest nimekirjast, samal ajal kui teadlased mõõtsid uuesti nende ajutegevust. Kogutud andmeid kasutades olid teadlased võimelised võrdlemisi edukalt kindlaks määrama, mis sõnadele vabatahtlikud mõtlesid.

Allpool leiate infot ajutegevuse taseme kohta neljas erinevas ajupiirkonnas sõltuvalt sellest, millise sõna peale vabatahtlikud mõtlesid.

Sõna	Tõlge	Piirkond A	Piirkond B	Piirkond C	Piirkond D
<i>airplane</i>	lennuk	kõrge	madal	madal	kõrge
<i>apartment</i>	korter	kõrge	madal	madal	kõrge
<i>arm</i>	käsivars	madal	kõrge	madal	madal
<i>corn</i>	mais	madal	madal	kõrge	madal
<i>cup</i>	tass	madal	madal	kõrge	madal
<i>igloo</i>	iglu	kõrge	madal	madal	madal
<i>key</i>	võti	kõrge	kõrge	madal	madal
<i>lettuce</i>	aedsalat	madal	madal	kõrge	kõrge
<i>screwdriver</i>	kruvikeera	madal	kõrge	madal	kõrge

Järgnevast tabelist leiate sama info veel kuue sõna kohta, mille peale vabatahtlikud mõtlema pidid: *bed* ‘voodi’, *butterfly* ‘liblikas’, *cat* ‘kass’, *cow* ‘lehm’, *refrigerator* ‘külmik’, *spoon* ‘lusikas’.

Sõna	Piirkond A	Piirkond B	Piirkond C	Piirkond D
1	madal	madal	kõrge	kõrge
2	madal	madal	kõrge	madal
3	kõrge	madal	madal	madal
4	madal	madal	madal	kõrge
5	madal	kõrge	kõrge	madal
6	madal	madal	madal	madal

Leidke õiged vasted.

—Boriss Iomdin

Toimetajad: Svetlana Burlak, Ivan Deržanski, Hugh Dobbs, Dmitri Gerassimov, Ksenija Giljarova, Stanislav Gurevitš (vast. toim.), Gabrijela Hladnik, Boriss Iomdin, Bruno L’Astorina, Jae Kyu Lee, Aleksejs Peguševs, Marija Rubinštein, Daniel Rucki, Rosina Savisaar, Artūrs Semeņuks, Pavel Sofroniev, Todor Tšervenkov.

Eesti tekst: Rosina Savisaar.

Edu!